

Reactienota

Concept Ruimtelijk ontwikkelperspectief

Gemeente Smallerland

Projectteam Ruimtelijk Ontwikkelperspectief
Oktober 2025

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Opbrengst participatiebijeenkomsten	4
2.1	Reactie op voorgestelde strategische keuzes	4
2.2	Specifieke reacties op ontwikkelprincipes in deelgebieden	9
3	Gevolgen voor het vervolgproces	13
3.1	Introductie vervolgproces op hoofdlijnen	13
3.2	Gevolgen participatietraject voor het onderzoek naar de omgevingseffecten	13
3.3	Gevolgen van het participatietraject voor het vervolgproces in Boornbergum	15
3.4	Gevolgen van het participatietraject voor toekomstige plan- en beleidsvorming	16

1 Inleiding

Doel van deze reactienota

Deze reactienota geeft duidelijkheid over wat de gemeente gaat doen met de informatie die is opgehaald tijdens de participatiebijeenkomsten over het concept Ruimtelijk Ontwikkel Perspectief (hierna concept-ROP). Het concept-ROP laat zien waar en hoe de gemeente Smallingerland ruimte wil geven aan wonen, werken en energie, de drie grootste ruimtelijke opgaven voor onze gemeente.

Het concept-ROP is een voorstel van de gemeente waar goed over nagedacht is. Maar het is nog niet af. De inbreng van inwoners en andere belanghebbenden vormt een belangrijke input voor de verdere verfijning van het ROP, dat uiteindelijk een programma onder de Omgevingswet wordt.

In de raadsvergadering van 7 januari 2025 heeft de gemeenteraad besloten dat het gesprek met inwoners en andere belanghebbenden over het concept-ROP kon worden gestart. In de periode april tot en met september zijn in totaal 13 bijeenkomsten georganiseerd in Drachten en in alle dorpen. Deze bijeenkomsten waren erop gericht om inwoners en overige belanghebbenden te informeren over wat het ROP is én om vragen, wensen en bedenkingen bij het concept-ROP te inventariseren. Van alle bijeenkomsten is een verslag gemaakt met een feitelijke weergave van de bijeenkomst. In deze verslagen is ook de reactie van de gemeente opgenomen op vragen en opmerkingen die tijdens de avonden zijn gemaakt.

Naast bovengenoemde 13 bijeenkomsten heeft de gemeente in de afgelopen diverse schriftelijke reacties op het concept-ROP binnengekregen van (groepen) inwoners. Deze schriftelijke reacties zijn meegenomen en verwerkt in deze overkoepelende reactie nota. Ook heeft de gemeente het concept-ROP in haar reguliere contacten met diverse stakeholders (buurgemeenten, provincie Fryslân, netbeheerders, waterschappen, belangenorganisaties) besproken. Ook de reacties uit deze gesprekken zijn verwerkt in deze nota.

In deze reactienota beschrijft de gemeente wat zij in de afgelopen periode als reactie op het concept-ROP heeft gehoord van inwoners en overige belanghebbenden. Gezien het grote aantal reacties én het feit dat in verslagen ook al een reactie van de gemeente is opgenomen, concentreert deze nota zich op de veel gehoorde wensen en bedenkingen.

In de nota wordt aangegeven op welke wijze wij de veel gehoorde wensen en bedenkingen mee willen nemen in het vervolgproces. Tot slot merken we op dat veel van de reacties van belanghebbenden (netbeheerders, buurgemeenten, provincie, waterschappen) procesmatig van aard zijn. Deze partijen willen vooral aangehaakt blijven en geïnformeerd worden wanneer de gemeente een volgende stap maakt in het proces.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 gaan we in op de veel gehoorde wensen en bedenkingen van onze inwoners en overige belanghebbenden. In hoofdstuk 3 beschrijven we op welke wijze de gemeente wensen en bedenkingen een plek wil geven in het vervolgproces. In het laatste hoofdstuk wordt in meer detail toegelicht hoe het vervolgproces er uit ziet.

2 Opbrengst participatiebijeenvakomsten

In het concept-ROP wordt beschreven hoe de gemeente om zou willen gaan met de grote ruimtelijke vraagstukken op het gebied van wonen, werken en energie. De gekozen strategie wordt in het concept-ROP vervolgens ruimtelijk vertaald door per deelgebied in Smallingerland aan te geven hoeveel ruimte er is voor het toevoegen van ruimtelijke ontwikkelingen op het gebied van wonen, werken en energie.

In dit hoofdstuk volgen we deze opbouw. We beschrijven allereerst hoe inwoners en belanghebbenden hebben gereageerd op de in het concept-ROP opgenomen strategie voor wonen, werken en energie. Vervolgens wordt in dit hoofdstuk ingegaan op veel gehoorde reacties uit verschillende deelgebieden.

2.1 Reactie op voorgestelde strategische keuzes

De algemene bevindingen uit het participatieproces verdelen we onder in de drie hoofdthema's die centraal staan in het ROP: Wonen, Werken en Energie. We starten elk thema met een korte beschrijving van de strategie zoals die in het concept-ROP is opgenomen. Vervolgens beschrijven we welke wensen en bedenkingen daarop zijn ingebracht.

2.1.1 Wonen

Strategie volgens het concept-ROP

Wonen is een van de belangrijke opgaven die zich vooral richt op Drachten. Het is ook een opgave die in omvang en ambitie op de langere termijn sterk afhankelijk is van de komst van de Lelylijn. De gemeente heeft forse ambities. Er moet gebouwd worden voor alle doelgroepen. Speciale aandacht gaat uit naar betaalbare woningen (onder andere voor starters), geschikte woningen voor ouderen en voor hoogopgeleide werknemers om zo ook te voorzien in de behoefte van en onze groeiambitie voor een exclusiever woonmilieu. De opgave voor wonen verbreden we tot het ontwikkelen van fijne woon- en leefomgevingen. Dat betekent dat wij wonen niet zien als een functie op zich, maar altijd in samenhang met de vragen en wensen rond leefbaarheid, landschap en toekomstbestendigheid, waaronder de ruimte voor klimaatadaptatie, natuurinclusiviteit en duurzame opwek van energie.

Bij het verdelen van de woningbouw kiezen we voor binnenstedelijk wat binnenstedelijk kan. Daarmee zetten we vooral in op ontwikkellocaties binnen Drachten en binnen de dorpen als onderdeel van een herontwikkeling- of herstructureringsopgave. Intensivering van het ruimtegebruik is daarbij een belangrijke doelstelling om meer woningen te kunnen bouwen of terug te bouwen binnen de beschikbare ruimte.

De woningbouwopgave is echter te groot om volledig binnen bestaand bebouwd gebied op te lossen. Daarom moeten we ook uitbreiden. Dat doen we allereerst bij Oudega en Boornbergum. Deze dorpen zien we als centrumkernen met eigen voorzieningenniveau. Beide kernen willen we extra versterken om deze functie ook in de toekomst goed te kunnen vervullen. Als er zicht is op de komst van de Lelylijn of wanneer er een forse aanvullende woningbouwopgave ontstaat als gevolg van een verregaande verstedelijkingsstrategie van Drachten, kiezen we voor een sprong over de A7.

Bij de overige dorpen in onze gemeente blijft er ruimte voor maatwerk rond woningbouw. Daarbij staat kwaliteit en toekomstbestendigheid (in inrichting en in woningtypologie) voorop. Woningbouw gaat samen met de opwek van energie voor het hele dorp en met een sterke landschappelijke en recreatieve inbedding van nieuwe buurtjes in de omgeving. Ook zien we mogelijkheden om woningen toe te voegen op erven van agrarische bedrijven die de bedrijfsactiviteit beëindigen. Daar willen we ruimhartig mee omgaan gelet op de veranderingen in het buitengebied.

Ingebrachte wensen en bedenkingen

In nagenoeg alle bijeenkomsten met inwoners, zowel in de grotere als de kleinere kernen, is het thema wonen het meest uitvoerig besproken.

De volgende wensen, bedenkingen en suggesties kwamen regelmatig terug en werden daarbij breed gedragen door inwoners en belanghebbenden:

1. Door inwoners uit verschillende deelgebieden werden bedenkingen uitgesproken bij het voornemen van de gemeente om de noodzakelijke uitbreiding van woningen buiten bestaand bebouwd gebied in Boornbergum en Oudega te concentreren.
 - a. In Boornbergum wordt door het merendeel van de inwoners aangegeven dat de gemeente met maximaal 600 woningen verhoudingsgewijs teveel woningen wil toevoegen. Veel gehoorde argumenten daarbij zijn dat een dusdanig forse uitbreiding van het aantal woningen ten koste gaat van de identiteit van het dorp en de verkeersveiligheid en bereikbaarheid verder onder druk zet.
 - b. In Oudega zijn de reacties van de inwoners meer wisselend van aard. Een deel van de inwoners in Oudega is van mening dat het realiseren van meer woningen dan de eigen behoefte kansen biedt om het voorzieningenaanbod en de aantrekkelijkheid van het dorp te versterken. Een deel van de inwoners is van mening dat er in Oudega niet moet worden gebouwd voor de behoefte van inwoners die op dit moment niet in het dorp wonen.
 - c. Een breed gedeelde reactie uit de overige dorpen is dat een concentratie van nieuwe woningbouw in Boornbergum en Oudega niet ten koste mag gaan van de ruimte om extra woningen in andere dorpen te realiseren. De inwoners van Boornbergum en - in mindere mate - Oudega stellen voor om een deel van de woningen in de andere dorpen in de gemeente te realiseren. In het verlengde hiervan blijkt uit de participatieverslagen dat met name in de andere kernen de behoefte aan woningen momenteel groot is; er zijn zorgen over het woningaanbod en de mogelijkheid voor met name jongeren/starters en ouderen om (op termijn) een passende woning te vinden en daarmee in het dorp te kunnen blijven wonen.
2. Het voornemen van de gemeente om alle dorpen de ruimte te bieden om woningen te bouwen waarmee in de lokale behoefte kan worden voorzien, wordt zeer breed gedragen door nagenoeg alle inwoners. Het participatietraject laat bovenal zien dat er momenteel een grote vraag is naar (betaalbare) woningen in bijna alle kernen in Smallingerland. Woningbouw wordt als wenselijk gezien om doorstroming op de huizenmarkt te verbeteren en jongeren uit het dorp de kans te bieden te blijven wonen in het dorp waar ze zijn opgegroeid. Hierbij werd aan de gemeente een breed gedeelde oproep gedaan om nieuwe woningen op zo'n manier toe te voegen dat de eigen inwoners meer kans maken op een woning dan nu het geval is.
3. In het concept-ROP zijn in de deelgebieden ontwikkelgebieden ingetekend voor wonen, energie en werken. De locatie van deze ontwikkelgebieden voor woningen worden door veel inwoners niet als de meest logische locaties gezien. In een aantal dorpen zijn door inwoners andere locaties rond het dorp aangewezen waar zij het toevoegen van woningen logischer en/of wenselijker achten.
4. De strategie van de gemeente om woningen te bouwen op plekken waar dit kan zorgen voor extra draagvlak onder voorzieningen wordt breed door inwoners gesteund. Inwoners van de andere kernen zien daarbij ook kansen om (op termijn) nieuwe voorzieningen naar het dorp te trekken.
5. Er wordt breed gehecht aan het toevoegen van diverse typen woonvormen (starterswoningen, geschakelde woningen, knarrenhofjes, appartementen, vrijstaande woningen etc.). Gestapelde woningen zijn over het algemeen niet populair maar ook niet taboe. Wel wordt aangegeven dat twee á drie woonlagen daarbij het maximum moet zijn om te passen bij het karakter van de kernen.
6. Nieuw toe te voegen woningen moeten passen bij de aard van het dorp en mogen niet ten koste gaan van wandel- en fietspaden rondom het dorp. Ook wordt meermaals opgemerkt dat landbouwgronden niet mogen worden opgeofferd voor woningbouw of andere ruimtelijke ontwikkelingen (denk aan opwek van duurzame energie).

2.1.2 Werken

Strategie volgens het ROP

In het concept-ROP wordt voorgesteld om langs de volgende hoofdlijnen om te gaan met de toekomstige ruimte-vraag vanuit het thema werken;

1. Uitbreiding van het areaal bedrijventerrein concentreert zich bij Azeven-Noord tot circa 2035.
2. Na 2030 via herstructurering van bedrijventerrein De Haven de extra ruimte-vraag vanwege transitie op het gebied van klimaat, energie, circulariteit opvangen
3. De functie werken behouden voor bedrijventerrein Nijtap en inzetten als strategische schuifruimte voor herstructurering van De Haven.
4. Bij komst Lelylijn en verwachte verstedelijking zijn mogelijk nieuwe uitleglocaties nodig waarbij het stationsgebied eerste keus is.

Ingebrachte wensen en bedenkingen

Er zijn in het participatietraject relatief weinig wensen en bedenkingen geuit ten aanzien van de voorgenomen strategie van de gemeente voor het thema Werken. De wensen en bedenkingen die zijn geuit in het participatietraject hebben vooral betrekking op de hiervoor vermelde voornemens 1 en 2 van de gemeente. De andere strategische voornemens ten aanzien van het thema Werken uit het concept-ROP werden niet of nauwelijks betwist.

De volgende wensen, bedenkingen en suggesties kwamen regelmatig terug en werden daarbij breed gedragen door inwoners en belanghebbenden:

- Vanuit een (beperkt) deel van de inwoners in de omliggende dorpen van Azeven-Noord werd aangegeven dat de voorgenomen uitbreiding van het bedrijventerrein groter is dan werd verwacht. De bewoners gaven aan zich zorgen te maken over toenemende verkeersdruk die gepaard gaat met een dergelijke uitbreiding en de gevolgen hiervan voor de verkeersveiligheid. Ook heeft een deel van de inwoners moeite met het feit dat uitbreiding van het areaal bedrijventerreinen ten koste gaat van landbouwgrond.
- Meerdere bedrijven die wij in het kader van het concept-ROP hebben gesproken benadrukken de noodzaak tot uitbreiding van het huidige areaal bedrijventerreinen. Een gebrek aan ruimte op bedrijventerreinen vormt in toenemende mate een belemmering voor de doorontwikkeling van ondernemingen.
- Het voornemen van de gemeente om de uitbreiding van het areaal bedrijventerreinen bij Azeven-Noord gepaard te laten gaan met landschapsontwikkeling kan op veel draagvlak rekenen bij zowel inwoners als overige belanghebbenden die wij in het kader van het participatietraject hebben besproken.
- Het voornemen van de gemeente om de vraag naar bedrijventerrein na 2030 op te willen vangen binnen bestaand bebouwd gebied, door middel van herstructurering van bedrijventerrein De Haven, kan eveneens op veel draagvlak rekenen bij zowel inwoners als het bedrijfsleven.

2.1.3 Energie

Strategie volgens het ROP

In het concept-ROP wordt voorgesteld om langs de volgende hoofdlijnen om te gaan met de toekomstige ruimte-vraag vanuit het thema energie:

1. Overal waar dat kan vanuit multifunctioneel gebruik: zon op daken, boven parkeerplaatsen etc.
2. Voor de resterende opgave vanuit de Regionale Energie Strategie tot 2030 ligt het accent op locaties waar de energievraag het grootst is: rond Drachten. Boornbergum en bedrijventerrein Azeven-Noord hebben daarbij de voorkeur. Bij Boornbergum gaat het om zonne-energie, op Azeven-Noord om de combinatie van zon en wind waar mogelijk.
3. Na 2030 is de opgave voor de opwek van duurzame energie enorm. Voorrang krijg energieopwek bij dorpen vanuit collectief eigenaarschap én op de bestaande bedrijventerreinen waaronder De Haven. Ook behoort het opstellen van windenergie langs bestaande infrastructurele lijnen tot de mogelijkheden.

4. Verder kan de opwek van duurzame energie (als koppelkans) een economische drager zijn in een toekomstbestendig buitengebied.

Ingebrachte wensen en bedenkingen

Ten aanzien van de voorgenomen strategie van de gemeente hoe om te gaan met de ruimtevraag vanuit het thema Energie, zijn in het participatietraject relatief veel wensen en bedenkingen geuit.

De volgende wensen, bedenkingen en suggesties kwamen regelmatig terug en werden daarbij breed gedragen door inwoners en belanghebbenden:

- Het stimuleren van multifunctioneel gebruik van daken en parkeerplaatsen voor de realisatie van de opwek van duurzame energie kan bij zowel inwoners als belanghebbenden op veel draagvlak rekenen. Wel leeft er onder zowel ondernemers als inwoners in de gemeente een brede zorg over de huidige congestie op het energienet en de wijzigende wet- en regelgeving die teruglevering van stroom op het energienet belemmert.
- De bedenkingen van inwoners concentreren zich in hoofdzaak op de hiervoor weergegeven voornemens 2 en 3. Er is onder inwoners weinig draagvlak voor zonneweides en windmolens. Het ontsieren van het landschap (gebieden rond de dorpen waar vaak wordt gefietst en gewandeld), het verloren gaan van landbouwgronden en de overlast van geluid en slagschaduw in het geval van windmolens, zijn daarbij het meest genoemd.
- In het verlengde van bovenstaande is er bij veel inwoners tegelijkertijd het besef, dat alleen de realisatie van zon op daken onvoldoende is om op de lange termijn in de energiebehoefte te kunnen voorzien.
 - Vanuit bovenstaand bewustzijn is er onder zowel inwoners als bedrijven relatief veel draagvlak om bedrijventerreinen in te zetten voor (grootschalige) opwek én opslag van duurzame energie.
 - Vanuit bovenstaand bewustzijn geeft het merendeel van de inwoners aan dat als er grootschalig duurzame energie moet worden opgewekt met zonneweides en windenergie, dit op een locatie moet gebeuren waar zo min mogelijk inwoners er last van hebben.
 - In veel dorpen is wel draagvlak voor energieopwek in de direct omgeving van het dorp vanuit collectief eigenaarschap en ten behoeve van de eigen lokale behoefte, mits de landschappelijke inpassing op dusdanige wijze wordt vormgegeven dat overlast beperkt is. Een deel van de aanwezige inwoners was nieuwsgierig naar voorbeelden hiervan, wat mogelijk een deel van de bezwaren ook zou kunnen wegnemen.

In hun reacties op het concept-ROP vragen Tennet en Liander bij de verdere uitwerking van de verschillende voornemens die zijn opgetekend in het concept-ROP, roepen zij de gemeente op om:

- bij de uitwerking in te zetten op een brede mix van energiebronnen en -opslag, zoals warmtenetten, groen gas, batterijen, zodat de druk op het elektriciteitsnet kan worden verlicht en de elektriciteitsvoorziening betaalbaar en betrouwbaar blijft.
- elektriciteitsbesparing en slim gebruik van het elektriciteitsnet te stimuleren.
- tijdig ruimte te reserveren in plannen voor energie-infrastructuur en hierbij expliciet aandacht te hebben voor de mogelijke gevolgen van de komst van een 380KV-hoogspanningsverbinding.
- de netbeheerders te betrekken bij de verdere uitwerking van de plannen in het vervolgproces.

2.1.4 Overige reacties, wensen en bedenkingen

De gesprekken zijn heel waardevol geweest. Inwoners waarderen het dat de gemeente naar het dorp komt om in gesprek te gaan over mogelijke ontwikkelingen en over de kansen en opgaven die de inwoners zien. Veel van de opgehaalde wensen en bedenkingen van onze inwoners zijn heel concreet van aard. Ze geven daarmee op hoofdlijnen richting aan het ROP, maar zijn vooral zeer bruikbaar bij de uiteindelijke ruimtelijke inpassing van de vraagstukken rondom wonen, werken en energie.

Het ROP beperkt zich immers tot het inzichtelijk maken welke ruimteclaims waar in Smallerland kunnen 'landen'. Hoe ruimteclaims daadwerkelijk in deelgebieden kunnen worden ingepast valt buiten de scope van het ROP en is onderdeel van uiteindelijke planvorming en gebiedsontwikkeling. Veel van de opgehaalde reacties die richting

geven aan de uiteindelijke wijze van inpassing maken om deze reden geen deel uit van deze reactienota, maar zullen worden gebruikt bij de planvorming in de volgende fase.

Met inachtneming van bovenstaande kanttekening, gaan wij hieronder in op veel gehoorde overige wensen en bedenkingen bij het concept-ROP.

Verkeersveiligheid en bereikbaarheid

In veel kernen zijn zorgen geuit over de verkeerssituatie en daarbij met name de verkeersveiligheid. Te snel rijden, sluijverkeer en breed landbouwverkeer door de kernen werden vaak genoemd. Velen uiten hun zorgen over de toename van de verkeersdrukte op plekken waar het ROP voorstelt om relatief veel woningen toe te voegen hebben of op de routes ernaartoe. Door inwoners van verschillende dorpen en wijken rondom dorpen waar het ROP een forse uitbreiding voorziet, is nadrukkelijk gevraagd om in de uitwerking van plannen aandacht te hebben voor sluijverkeer. Ook aandacht voor (veilige) fietsverbindingen is een thema dat in brede zin meermaals aan de orde is gekomen in de gesprekken over het ROP.

Lokale recreatiemogelijkheden

Recreatie (wandelen en fietsen) in de buurt van de dorpen worden vaak genoemd als zeer waardevol. Op een aantal plaatsen wordt het versterken of herstellen van oude verloren gegane paden als wens geuit. Uitbreidingen (wonen, energie of anderszins) mogen niet ten koste gaan van recreatiemogelijkheden rond het dorp.

Brede oproep om nauw betrokken te worden in planontwikkelingsfase

In de participatiebijeenkomsten is door inwoners en door overige belanghebbenden een brede oproep gedaan om betrokken te worden bij de verdere uitwerking van plannen. Ondanks de weerstand van een deel van de inwoners tegen de inhoud van de plannen, kreeg de gemeente over het algemeen veel complimenten over de insteek van het participatietraject. Alle aanwezigen ervaren het als prettig om in een vroeg stadium betrokken te worden bij dergelijke grote keuzes voor de gemeente.

Kanttekening is dat met name inwoners aangaven dat de geschetste ontwikkelprincipes in het ROP nog van een vrij hoog abstractieniveau zijn. Zij geven aan vooral geïnteresseerd te zijn in participatie op het moment dat concrete plannen worden ontwikkeld voor de wijk of buurt. In het verlengde hiervan merkten we dan ook dat in de deelgebieden waar het concept-ROP al wat concreter is uitgewerkt, de behoefte om reeds in deze fase met de gemeente mee te denken vele malen groter is.

2.2 Specifieke reacties op ontwikkelprincipes in deelgebieden

Aan de hand van de voorgenomen strategie wordt in het concept-ROP voor elf deelgebieden geschetst waar en welke ruimte de gemeente ziet voor de opgaven van wonen, werken en energie.

In deze paragraaf beschrijven we hoe binnen de verschillende deelgebieden is gereageerd op het concept-ROP. Daarbij merken we op dat de gevolgen van de voorgenomen keuzes in het concept-ROP sterk verschilt per deelgebied. Voor de deelgebieden waar de gevolgen van het ROP relatief beperkt is, constateren wij dat de veel gehoorde wensen en bedenkingen niet in belangrijke mate afwijken van de hierboven geschetste algemene reactie op de verschillende thema's. In deze paragraaf zoomen we daarom in op de deelgebieden waarin de voorgenomen keuzes uit het concept-ROP de meeste gevolgen hebben en logischerwijs tot de meeste reacties hebben geleid:

- Deelgebied 1 | Boornbergum e.o.
- Deelgebied 9 | Het buitengebied: zandgronden (waarvan het deelgebied Oudega deel uitmaakt).

Omdat we ons realiseerden dat in deze deelgebieden de gevolgen groot zijn, hebben we in Oudega en in Boornbergum een tweede avond georganiseerd om in meerdere kleine groepen verder door te praten over het concept-ROP.

2.2.1 Reacties op voorgestelde ontwikkelprincipes Deelgebied 1 | Boornbergum e.o.

Ontwikkelprincipes Boornbergum e.o.

Op basis van de geschetste strategieën hoe om te gaan met de ruimtevraag vanuit wonen, werken en energie zijn in het concept-ROP de volgende uitgangspunten voor het deelgebied Boornbergum e.o. opgenomen:

- De historisch-ruimtelijke dragers van het gebied (De Heide – Skeane Wei en Easterbuorren – Westerbuorren) blijven als lint herkenbaar en beleefbaar.
- Er is geen ruimte voor functies die zich niet verenigen met de functie van waterwingebied.
- We ontwikkelen hier een nieuwe parkachtige stadsrand waar wonen, landschap, bos en zonneparken in nauwe samenhang een plek krijgen. Dat betekent het volgende:
 - De dorpen blijven als eigenstandige dorpen herkenbaar. Daarom komt er een landschappelijke bufferzone tussen de dorpen onderling en tussen de dorpen en Drachten waarin ruimte is voor natuur, recreatief bruikbare bosstroken en klimaatadaptieve maatregelen.
 - Voor zonneparken en woningbouw geldt als vuistregel: 1 ha wonen of zon betekent minimaal 0,5 ha landschapsontwikkeling.
- Ruimte voor het toevoegen van maximaal 600 woningen, aan de hand van de volgende principes:
 - Woningbouw in dit gebied betekent: landschapsontwikkeling met ruimte voor wonen. Dus we bouwen aan wonen en landschap tegelijkertijd. Die samenhang zorgt voor de prettige (woon)kwaliteit die het wonen in het landschap biedt.
 - Nieuwe woningbouw geeft ruimte aan minimaal 30% sociale huur. In dit deelgebied is in het bijzonder ruimte voor specifieke (zorg)doelgroepen waarbij rekening wordt gehouden met de behoefte om meer afgezonderd te wonen.
 - Alle te bouwen woningen wekken minimaal de hoeveelheid energie op (warmte en elektriciteit) die ze ook gebruiken.
- Ruimte voor het ontwikkelen van een grootschalig zonnepark als onderdeel van de RES-opgave, aan de hand van de volgende principes:
 - De ontwikkeling van zonneparken gaat samen op met de ontwikkeling van groenstructuren in het landschap.
 - De zonneparken zijn stevig landschappelijk ingepast en ingebed in een grotere structuur van bosstroken en singels.
 - De totaal te realiseren oppervlakte aan zonnepark is een uitkomst van een ontwerpproces, geen voorwaarde.

Ingebrachte wensen en bedenkingen

Ten aanzien van de voorgenomen ontwikkelprincipes van de gemeente in het deelgebied Boornbergum e.o. zijn in het participatietraject de meeste wensen en bedenkingen geuit. Hieronder is een samenvatting op hoofdlijnen opgenomen van veel gehoorde wensen, bedenkingen en suggesties die terugkwamen in de participatiebijeenkomsten in Boornbergum, de schriftelijke reacties van inwoners(groepen) en vanuit het Manifest vanuit Dorpsbelangen.

- Bij de aanwezige inwoners van Boornbergum is veel overeenstemming over wat het meest waardevol aan Boornbergum is en behouden of versterkt zou moeten worden, namelijk:
 - de dorpskern met het dorpse karakter,
 - het aanwezige voorzieningenniveau en
 - het coulisselandschap met de singels en bosstroken en de overgang naar het weidse veenlandschap in het westen

Dit zijn elementen die in alle gesprekken in meer of mindere maten aan de orde zijn gekomen. Ook het voorne-
men van de gemeente om Boornbergum van Drachten te blijven scheiden door een landschappelijke buffer-
zone kan op groot draagvlak rekenen.

- De reacties op de voorgestelde ontwikkelingen voor Boornbergum zijn verdeeld. Er was veel kritiek op het aan-
tal woningen (maximaal 600) zoals genoemd in het ROP. Dit aantal zou bijna een verdubbeling van het dorp
betekenen en ten koste gaan van het karakter van het dorp. Er is een voorkeur uitgesproken voor een gelijkma-
tiger verdeling van de benodigde woningen over de verschillende kernen van de gemeente. Er is over het alge-
meen begrip dat er woningen worden toegevoegd aan Boornbergum en ook de meerwaarde voor de toekomst-
bestendigheid van het dorp (meer jongeren, minder vergrijzing, breed draagvlak voor voorzieningen) wordt door
veel inwoners gezien.
- Er wordt breed belang gehecht aan het toevoegen van diverse typen woonvormen (starterswoningen, gescha-
kelde woningen, knarrenhofjes, appartementen, vrijstaande woningen etc.). Gestapelde woningen zijn over het
algemeen niet populair maar ook niet taboe. Wel wordt aangegeven dat twee á drie woonlagen daarbij het
maximum moeten zijn om te passen bij de aard van het dorp. De kleinschaligheid van het dorp moet ook een
plek krijgen bij de vormgeving van de nieuwbouw. Geen grote lappen met dezelfde, maar verschillende buurten
met diverse woningtypen en een snoer van groene plekken, net zoals het dorp die nu ook heeft.
- Er wordt verschillend gedacht over de meest geschikte locatie voor het toevoegen van woningen. Een deel
vindt het gebied ten noorden en oosten van de supermarkt het meest logisch, terwijl er ook een deel is die uit-
breiding aan de zuidkant van het dorp (meer aansluitend op het oude lint van het dorp) meer ziet zitten. Uit de
gesprekken blijkt dat een brede visie op de ontwikkeling van het dorp nodig is om tot de beste opzet voor
Boornbergum te komen. In zo'n visie zou ook het herschikken van functies (bijvoorbeeld het verplaatsen van
voetbalvelden) kunnen worden meegenomen, net als het zoeken naar ruimte voor nieuwe functies (denk aan
een sporthal). Daarnaast kan gekeken worden waar en welke ruimte nodig is voor het opschalen van functies,
omdat er meer inwoners komen, zoals extra ruimte voor scholen of sportvoorzieningen.
- Er is een breed gedeelde oproep gedaan aan de gemeente om nieuwe woningen op zo'n manier toe te voegen
dat de huidige inwoners van Boornbergum meer kans maken op een woning dan nu het geval is.
- De verkeersdruk in het dorp wordt nu al als te groot ervaren; in grote meerderheid gaven aanwezigen van de
bijeenkomsten aan dat het verbeteren van de huidige verkeerssituatie randvoorwaardelijk is voor het toevoegen
van woningen of andere ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij kan de ingebrachte oplossing van de realisatie van
een rondweg rondom Boornbergum zoals genoemd in het ingebracht Manifest, lang niet bij elke inwoner van
Boornbergum op draagvlak rekenen. Het voorstel heeft er ook toe geleid dat omwonenden uit de Trisken hier-
over schriftelijk hun zorgen aan de gemeente kenbaar hebben gemaakt.
- Het aanleggen van zonneweides in de nabijheid van het dorp die de eigen energiebehoefte van het dorp ont-
stijgt, stuit op veel bezwaren. Men is huiverig voor de ontsiering van het landschap aan de zuidkant van het
dorp waar bovendien regelmatig wordt gerecreëerd.

Naast de ingebrachte inhoudelijke wensen en bedenkingen werd tijdens de eerste participatiebijeenkomsten in Boornbergum een breed gedragen behoefte geuit om samen met de gemeente en andere belanghebbenden een integraal planproces op te starten voor het hele deelgebied. Een planproces waarin aandacht kan zijn voor onder meer sociale en fysieke infrastructuur, verkeersveiligheid, leefbaarheid en energievoorziening.

2.2.2 Reacties op voorgestelde ontwikkelprincipes Deelgebied 9 | Buitengebied: zandgronden

Ontwikkelprincipes Buitengebied: zandgronden

Op basis van de geschetste strategieën hoe om te gaan met de ruimtevraag vanuit wonen, werken en energie zijn in het concept-ROP de volgende ontwikkelprincipes voor het deelgebied Buitengebied: zandgronden opgenomen:

- De kenmerkende verkavelingsstructuur van houtsingels en wijken is de basis voor alle ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied.
- Ontwikkelingen op erven in het buitengebied zijn altijd een versterking van het landschap en multifunctioneel, bijvoorbeeld door:
 - realiseren van meervoudige functiecombinaties, denk aan wonen, werk, energie of recreatie;
 - ruimte voor klimaatadaptieve en/of natuurinclusieve maatregelen.
- Ruimte voor de groei van Oudega tot centrumkern, aan de hand van de volgende principes:
 - stapsgewijs toevoegen van woningen, geleidelijk en vanuit draagkracht van het dorp;
 - er wordt niet gebouwd op waardevolle groene plekken in het dorp;
 - de locatie(s) zijn optimaal bereikbaar te voet en op de fiets vanuit het dorpscentrum; ook de verbinding met het buitengebied is belangrijk.
- Ruimte voor woningbouw bij alle dorpen aan de hand van de volgende principes:
 - een op maat en schaal van het dorp toegesneden stedenbouwkundig plan moet worden ontwikkeld dat past bij de identiteit van dorp en locatie;
 - een klimaatadaptief en natuurinclusief plan moet worden ontwikkeld met ruimte voor de opwek van duurzame energie voor (een substantieel deel van) het dorp en met ruimte voor landschappelijke inpassing en versterking;
 - nieuwe woningbouw bestaat altijd uit een mix van woningtypen en doelgroepen, ook sociale huur;
 - alle te bouwen woningen wekken minimaal de hoeveelheid energie op (warmte en elektriciteit) die ze gebruiken.

Ingebrachte wensen en bedenkingen

Hieronder is een samenvatting op hoofdlijnen opgenomen van veel gehoorde wensen, bedenkingen en suggesties die terugkwamen in de participatiebijeenkomsten in Oudega, de schriftelijke reacties van inwoners(groepen) en belangengroepen zijn hier eveneens in meegenomen. Het gros van ingekomen reacties uit Oudega heeft (vanzelfsprekend) betrekking op het derde ontwikkelprincipe: ruimte voor groei in Oudega tot centrumkern.

- Bij de aanwezige inwoners van Oudega was veel overeenstemming over wat het meest waardevol aan Oudega is en wat behouden of versterkt zou kunnen worden, namelijk:
 - de aanwezige voorzieningen in het dorp;
 - het aantrekkelijke landschap dat vanuit het dorp direct toegankelijk is;
 - de recente gebiedsontwikkeling rondom de Haven en
 - de sociale samenhang tussen inwoners.

Dit zijn elementen die in alle gesprekken in meer of mindere mate aan de orde zijn gekomen.

- De reacties op de voorgestelde ontwikkelingen voor Oudega in het ROP zijn verdeeld. Een deel van de inwoners geeft aan in Oudega ruimte te zien voor meer woningen dan alleen de eigen behoefte vanuit het dorp. Daarbij worden veel kansen gezien om met de toevoeging van woningen het huidige aanbod aan voorzieningen te versterken. Een ander deel van de inwoners vindt dat er in Oudega juist alleen voor de behoefte van eigen inwoners moet worden gebouwd. Ondanks het verschil in opvatting is het merendeel van de aanwezigen het wel eens dat de uitbreiding van het dorp zich niet (alleen) moet concentreren in één groot gebied aan de noordzijde van het

dorp (de plek waar in het concept-ROP een ontwikkelgebied is ingetekend). Ook ten zuiden, oosten en westen van het dorp zien de aanwezigen mogelijkheden voor toevoeging van kleine clusters van woningen.

- Daarnaast zijn de inwoners het er unaniem over eens dat de gemeente binnen haar mogelijkheden er zoveel mogelijk voor moet zorgen dat de huidige inwoners van Oudega kans maken op een nieuwbouwwoning in het dorp.
- De aanwezigen geven aan dat uitbreiding van het dorp niet ten koste mag gaan van de verkeersveiligheid.

3 Gevolgen voor het vervolgproces

3.1 Introductie vervolgproces op hoofdlijnen

Het Ruimtelijk Ontwikkelperspectief wordt uiteindelijk vastgesteld als (vrijwillig) programma onder de Omgevingswet. De procedure voor het vaststellen van een omgevingsprogramma bestaat op hoofdlijnen uit twee onderdelen:

1. een participatieproces;
2. een mer-procedure.

De mer is de wettelijke procedure die als hoofddoel heeft de effecten op de leefomgeving in beeld te brengen en volwaardig te laten meewegen bij de voorbereiding en vaststelling van een plan of project. Het resultaat van de mer-procedure is een OmgevingsEffectRapport (OER) dat inzicht geeft in de mogelijke effecten op de omgeving in brede zin, van milieu- tot sociale kwaliteit.

De eerstvolgende stap in het vervolgproces is het opstellen van een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) die de startnotitie vormt voor het onderzoek naar de omgevingseffecten. Door de mer-procedure te starten ná de participatiebijeenvakomen was er gelegenheid om alternatieve scenario's op basis van voorkeuren van inwoners in het OER te onderzoeken. Zo kunnen de voorlopige ruimtelijke keuzes van de gemeente in het concept-ROP worden afgezet tegen alternatieven die door inwoners en andere belanghebbenden zijn ingebracht.

In dit hoofdstuk beschrijven wij hoe de uitkomsten van het participatiebijeenvakomen meenemen in het vervolgproces. Allereerst wordt in paragraaf 3.2 ingegaan op de wijze waarop de uitkomsten richting hebben gegeven aan de reikwijdte en het detailniveau van het onderzoek naar de omgevingseffecten en de alternatieve scenario's die we hierin in willen laten onderzoeken. Naar aanleiding van het participatietraject zijn we van plan om specifiek voor het deelgebied Boornbergum e.o. een extra stap in het proces uit te voeren. In paragraaf 3.3 gaan we hier nader op in. Tot slot schetsen we in paragraaf 3.4 hoe wij op hoofdlijnen verder gaan met ingebrachte wensen en bedenkingen t.a.v. het ontwerpproces in een latere fase én opmerkingen die betrekking hebben op aanpalende beleidsterreinen.

3.2 Gevolgen participatietraject voor het onderzoek naar de omgevingseffecten

De gemeente is van meet af aan van plan geweest om de bevindingen uit het participatieproces te gebruiken voor het Omgevingseffectrapport (OER). De reden hiervoor is dat we op die manier de voorgestelde ideeën, suggesties en kanttekeningen van direct betrokkenen volwaardig op hun effecten kunnen beoordelen. Daarvoor zullen de wensen en bedenkingen worden verwerkt in te onderzoeken scenario's in het OER. Zo kunnen de voorlopige ruimtelijke keuzes van de gemeente in het concept-ROP worden afgezet tegen alternatieven die door inwoners en andere belanghebbenden zijn ingebracht. Iedereen krijgt zo inzicht in de verschillende omgevingseffecten van de ruimtelijke keuzes in beoordeelde scenario's. Dat inzicht is nodig bij het maken van de uiteindelijke afweging.

Niet *alle* ideeën, suggesties en kanttekeningen van inwoners en belanghebbenden zijn geschikt om als alternatief scenario te laten onderzoeken in een OER. Bij het bepalen van de alternatieve scenario's die zijn opgenomen in het OER hebben de volgende overwegingen een rol gespeeld:

- Het OER is een onderzoek op een vrij hoog abstractieniveau. Kleinschalige of zeer lokale wensen zullen op het geheel van ruimtelijke ontwikkeling binnen de gemeente een klein effect hebben en leveren de gemeente daarom weinig informatie op om daarop ruimtelijke keuzes te kunnen baseren.
- Niet alle effecten van keuzes zijn 'gekend'. Dat wil zeggen dat op basis van eerder en elders al eens uitgevoerd onderzoek geen betrouwbare uitspraak kan worden gedaan over de uitwerking van een voorgestelde keuze. Ook kan het zijn dat een suggestie vanuit de inwoners niet past binnen de scope van een OER (denk bijvoorbeeld aan het verzoek vanuit enkele dorpen om inwoners voorrang te geven om nieuwe woningen te mogen betrekken).

- We kiezen er bewust voor om door middel van het OER uitersten in beeld te brengen. Met het in beeld brengen van uitersten komt er immers ook zicht op de richting van het effect van kleinere maar gelijksoortige ingrepen. Dit betekent dat twee uiterste scenario's evenveel informatie opleveren als wanneer er ook nog een middenscenario met minder extreme uitgangspunten wordt onderzocht.
- Het aantal te onderzoeken scenario's waarvoor een externe partij moet worden ingehuurd, moet beperkt blijven met het oog op doorlooptijd en kosten.

Met inachtneming van de bovenstaande overwegingen hebben de uitkomsten van het participatietraject op hoofdlijnen geleid tot de onderstaande accenten in het onderzoek naar de omgevingseffecten in de volgende fase¹.

Algemene accenten

- In het participatietraject is door inwoners veel aandacht gevraagd voor het effect van de keuzes op sociaaleconomische aspecten (cohesie, sociale voorzieningen etc.). In het OER laten we daarom de effecten van onze keuzes op de nodige sociaaleconomische beoordelingsaspecten onderzoeken.
- In het participatietraject is door inwoners veel aandacht gevraagd voor het effect van de keuzes op de verkeerssituatie. In het OER laten we de effecten van de voorgenomen keuzes onderzoeken op de verkeersdoorstroming, bereikbaarheid en verkeersveiligheid.
- In het concept-ROP zijn rondom alle dorpen (indicatief) ontwikkelgebieden voor de realisatie van woningen, energie, landschap ingetekend. In het participatietraject is meermaals aangegeven dat rondom de dorpen ook verschillende alternatieve locaties in beeld zouden moeten zijn. De gemeente laat daarom in het OER meerdere zoeklocaties voor deze ontwikkelgebieden rondom de dorpen onderzoeken, om zo inzicht te krijgen in hoe omgevingseffecten op de verschillende locaties rondom een dorp verschillen.

Specifieke accenten met betrekking tot het thema wonen

- In het concept-ROP was de gemeente van plan om de noodzakelijke uitbreiding van woningen buiten bestaand bebouwd gebied te concentreren in Boornbergum en Oudega. Op basis van de reacties van inwoners is ervoor gekozen om ook de omgevingseffecten te onderzoeken van een scenario waarin de noodzakelijke uitbreiding van deze woningen gelijkmatiger over de verschillende dorpen wordt verspreid. Omdat er vanuit het participatietraject veel draagvlak lijkt te zijn om het overgrote deel van te bouwen woningen in Drachten te concentreren, zal in beide scenario's het aantal woningen dat in Drachten zelf wordt gerealiseerd, constant worden gehouden.

Specifieke accenten met betrekking tot het thema werken

Het participatietraject geeft geen aanleiding om alternatieve scenario's te laten onderzoeken. Daarnaast is het zo dat de keuze om de uitbreiding van het areaal bedrijventerreinen te concentreren in een vergevorderd stadium is. De combinatie van beide factoren maakt dat gemeente in het OER alleen de omgevingseffecten van de voorgenomen strategie laat onderzoeken zoals opgenomen in het concept-ROP.

Invulling onderzoek omgevingseffecten thema energie

Meer dan bij het thema wonen en werken worden de ruimtelijke vraagstukken rondom energie omgeven door grote onzekerheden. Zo zijn er veel restricties als het gaat om het plaatsen van windturbines en zonneweides. En zorgt netcongestie ervoor dat zon- en windparken op dit moment vaak niet op het net kunnen worden aangesloten. De belemmeringen staan op gespannen voet met de klimaat- en energieafspraken uit het Klimaatakkoord. Om aan die doelstellingen voor het jaar 2050 te kunnen voldoen weten we namelijk één ding vrij zeker: zonder de realisatie van forse oppervlaktes aan opweklocaties voor duurzame energie kan de gemeente niet voldoen aan de opgaven. De bovenstaande context maakt dat bij het maken van ruimtelijke keuzes op het gebied van energie rekening moet worden gehouden met veel onzekerheden. De gemeente heeft dan ook nog geen vastgestelde bronnenstrategie hoe zij in 2050 op klimaatneutrale wijze wil voorzien in de totale energiebehoefte. Voorgaande maakt dan ook dat

¹ Voor de volledige reikwijdte en het detailniveau van het onderzoek naar de omgevingseffecten van het ROP verwijzen wij naar de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) die op 29 oktober ter inzage is gelegd.

de opgenomen ontwikkelgebieden in het concept-ROP voor zonneweides, maar vooral voor windenergie, een andere status hebben dan werken en wonen. Omdat er immers geen bronnenstrategie is vastgesteld heeft de gemeente ook nog geen uitspraak gedaan over de wenselijkheid van windturbines op het grondgebied van Smallingerland.

Vooruitlopend op bovenstaande keuze wil de gemeente in het OER inzicht krijgen in de omgevingseffecten van de realisatie van zon- en windenergie op verschillende locaties in de gemeente. Daarom zullen in het OER de omgevingseffecten van duurzame energie-opwek worden onderzocht voor een drietal verschillende typen locaties:

1. Zones rond Drachten en de dorpen waar duurzame energie (zon) wordt opgewekt voor eigen gebruik;
2. Zones rond en gebieden op de bedrijventerreinen (Azeven-Noord, De Haven en - in samenwerking met gemeente Opsterland - Azeven-Zuid) waar de grootste energievragers zitten. Rondom Azeven-Noord is met name plaats voor zonne-energie. Op bedrijventerrein De Haven is mogelijk plek voor windenergie. Op Azeven-Zuid is plek voor zowel zonne-energie als windenergie;
3. Energielandschappen. Hiermee bedoelen we gebieden op enige afstand van Drachten en de dorpen, waar grootschalig zonne-energie (alleen zon-PV) in combinatie met windenergie (minimaal 4 windturbines van 260 meter) kan worden opgewekt.

Opgemerkt moet worden dat hierbij op voorhand geen locaties zijn uitgesloten anders dan de locaties waar gelet op de huidige wet- en regelgeving restricties van toepassing zijn om zonneweides- en/of windturbines te realiseren. Hier is voor gekozen omdat wij in het participatietraject hebben gemerkt dat het algehele draagvlak voor zonneweiden en windmolens in onze gemeente zeer beperkt is.

Het OER willen we in deze fase van de beleidsvorming vooral gebruiken om zicht te krijgen op de omgevingseffecten waar in overeenstemming met de huidige wet- en regelgeving überhaupt duurzame energie kan worden opgewekt. De afweging waar en langs welke strategie (bijvoorbeeld zoveel mogelijk geclusterd in een energielandschap en op bedrijventerreinen of juist verspreid) de gemeente uiteindelijk de realisatie wenselijk acht, wordt mede op basis van dit inzicht op een later moment gemaakt. Door het OER op bovengenoemde wijze in te richten, heeft het OER bovendien gebruikswaarde voor het in beeld brengen van no-regret-maatregelen op het gebied van energie.

3.3 Gevolgen van het participatietraject voor het vervolgproces in Boornbergum

Het tweede onderdeel van het vervolgtraject richt zich specifiek op Boornbergum, het deelgebied waar de gevolgen van het ROP bovengemiddeld groot zijn. Parallel aan én in samenhang met het onderzoek naar de omgevingseffecten van het ROP starten we vervroegd met de voorbereidingen voor een Masterplan Boornbergum. Zo houden we rekening met de breed gedragen oproep van inwoners van Boornbergum tijdens de participatiebijeenkomsten om gezamenlijk met ons en andere belanghebbenden een integraal planproces op te starten voor het hele deelgebied. In dat planproces zal volop aandacht zijn voor sociale en fysieke infrastructuur, verkeersveiligheid, leefbaarheid en energievoorziening.

Doordat het huidige ROP nog altijd een conceptversie betreft, zijn de ontwerpkaders voor het Masterplan Boornbergum nog niet vastgesteld. Dit vindt immers plaats op het moment dat het ROP als Omgevingsprogramma wordt vastgesteld. We willen hier niet op wachten. Niet alleen omdat dit de continuïteit en het vertrouwen van inwoners ondermijnt, maar bovenal omdat dit haaks staat op de behoefte van inwoners uit Boornbergum.

Daarom willen wij in het vervolgproces in het *Masterplan Boornbergum* samen met het dorp meerdere scenario's uitwerken, namelijk:

- een scenario waarin 600 woningen in het deelgebied Boornbergum e.o. worden gerealiseerd, aansluitend op het (uiterste) scenario zoals opgenomen in het concept-ROP en

- een scenario waarin 200 woningen in het deelgebied Boornbergum e.o. worden gerealiseerd (en de overige woningen verspreid in de overige dorpen worden gerealiseerd) dat aansluit op het ingezonden Manifest Wonen en een meermaals gehoorde behoefte van inwoners uit andere dorpen om de woningen gelijkmatiger te spreiden.
- Ten slotte stellen we voor om specifiek voor Boornbergum e.o. ook een middenvariant van ca 400 woningen uit te werken.

In het raadsvoorstel van november en de NRD zal de achterliggende keuze voor de verschillende scenario's nader worden toegelicht en onderbouwd.

De uiterste scenario's die worden uitgewerkt in het Masterplan Boornbergum sluiten aan bij de scenario's die worden onderzocht in het mer-traject. Voor deze scenario's zullen de effecten op de omgeving in brede zin, van milieu- tot sociale kwaliteit, in beeld worden gebracht. Het ROP vertrekt immers vanuit de ruimtelijke opgaven van Smallingerland als geheel (afgeleid van bestaande beleidsambities) en gaat daarmee niet alleen over Boornbergum/Kortehemmen. De planontwikkeling in Boornbergum kan niet los worden gezien van de totale ruimtelijke opgave waar de gemeente voor staat. Het niet realiseren van een deel van de opgaven in het deelgebied Boornbergum e.o. heeft immers consequenties voor andere deelgebieden in Smallingerland. Door de effecten op de omgeving hiervan voor Smallingerland als geheel gelijktijdig te onderzoeken in het OER, kan het planproces in Boornbergum tussentijds worden gevoed én kan uiteindelijk een brede integrale afweging plaatsvinden bij de uiteindelijke bepaling van een voorkeursalternatief voor de verdeling van de ruimtevraag die wordt opgenomen in het ontwerp-ROP.

3.4 Gevolgen van het participatietraject voor toekomstige plan- en beleidsvorming

Zoals aangegeven heeft de gemeente van inwoners veel reacties ontvangen die niet zozeer betrekking hebben op de ruimtelijke keuzes in het ROP, maar vooral richting kunnen geven aan de planvorming in de volgende fase. Hoewel de planvormingstrajecten die zullen volgen nadat het ROP is vastgesteld, altijd opnieuw vergezeld zullen gaan van een participatietraject, vormen de ingekomen reacties welkome input hiervoor.

Daarnaast heeft de gemeente veel reacties opgehaald die input kan vormen bij het opstellen en actualiseren van verschillende beleidsprogramma's. De opgehaalde reacties zijn intern dan ook breed gedeeld en worden momenteel bijvoorbeeld gebruikt bij het opstellen van het volkshuisvestingprogramma. Mede naar aanleiding van de ingekomen reacties wordt hierin bijvoorbeeld gekeken hoe de gemeente in kan spelen op de brede oproep om nieuwe woningen op zo'n manier toe te voegen dat de eigen inwoners meer kans maken op een woning dan nu het geval is.